

**Analytische nota:
Diploma-erkenning
mei 2023**

Inhoudsopgave

Inleiding	3
1. Wat is een erkenning?	3
2. Wanneer een diploma-erkenning aanvragen?	4
2.1. Studies hervatten.....	4
2.2. Werk zoeken.....	4
3. De procedure	5
3.1. Bevoegde diensten	5
3.2. Hervorming van 2016 in de FWB voor diploma's hoger onderwijs	6
3.3. Digitalisering van de procedure van de FWB voor diploma's hoger onderwijs in 2022	7
3.4. Hinderpalen voor de aanvragers	8
4. Wat zijn de alternatieven wanneer het diploma niet wordt erkend of het resultaat van de procedure teleurstelt?	9
5. De cijfers in Brussel	10
6. Bestaande initiatieven in Brussel	12
7. Kansen en vooruitzichten	13
7.1. De inspanningen van de erkenningsdiensten van de FWB afstemmen op de werkzoekenden 13	
7.2. Soepelere erkenningsmechanismen in de FWB	14
7.3. Betere transparantie en verspreiding van informatie over de erkenningsdiensten in de FWB 15	
7.4. Verdere uitwerking van de alternatieven voor diploma-erkenning	17
8. Nog een stapje verder	17

Inleiding

Mensen van vreemde afkomst ervaren bij hun socioprofessionele integratie een hinderpaal wanneer hun studiebewijs dat ze buiten onze grenzen hebben verworven hier niet wordt erkend. Via onder meer de gelijkwaardigheid van hun diploma kunnen ze die erkenning wel krijgen, waarbij een job vinden, verder studeren ... de inzet is voor hen.

Een vorige versie van deze nota werd in 2014 gepubliceerd door de CCFEE¹. Deze nota is daarvan een bijgewerkte uitbreiding die rekening houdt met de voorbije evoluties en in het bijzonder met de hervorming van de erkenningsvoorzieningen van de FWB in 2016, waarbij ook een vereenvoudigde procedure voor zogenaamde “niveau-erkenning” van een diploma hoger onderwijs werd ingevoerd.

Deze nieuwe versie van de nota is gebaseerd op kwalitatieve bronnen (vooral juridische referenties, studies van CIRÉ en websites met informatie over de erkenningsvoorzieningen) en administratieve statistieken (Actiris-ViewStat, jaarverslag van Bruxelles Formation, statistieken van de erkenningsdiensten, ...). Er werden ook interviews afgenomen met vertegenwoordigers van Actiris, de dienst voor de erkenning van diploma's hoger onderwijs van de FWB, CIRÉ (Coordination et Initiatives pour Réfugiés et Étrangers) en Bon (Brussels onthaalbureau voor nieuwkomers)².

Deze nota wil het toepassingsgebied van diploma-erkenning definiëren, informeren over de procedures en hervormingen die betrekking hebben op de erkenningsvoorzieningen van de FWB, en de inzet van een erkenning in Brussel en de initiatieven die daar genomen zijn ter ondersteuning van de voorzieningen bespreken. Tot slot wil deze nota ook de basis leggen voor een debat over mogelijke toekomstige acties.

1. Wat is een erkenning?

Een diploma-erkenning is “een officiële beslissing die de waarde van een buitenlands studiebewijs bepaalt in vergelijking met één van de Belgische onderwijssystemen (Nederlands-, Frans- of Duitstalig). [...] Deze beslissing is gebaseerd op schooldocumenten omdat ze [het] onderwijstraject beoordeelt³.” Voor een erkenning moet aan bepaalde minimumvoorwaarden worden voldaan met betrekking tot het aantal studie jaren, de inhoud van het curriculum en de evaluatieprocedures.

In theorie kan elk buitenlands diploma van studies die gelijkwaardig worden geacht aan de in België georganiseerde studies (diploma secundair onderwijs, graduaat, bachelordiploma, masterdiploma ...) in aanmerking komen voor een erkenning. Dankzij deze procedure kan een diploma behaald in het buitenland (door iemand met een buitenlandse of de Belgische nationaliteit) dezelfde rechtsgevolgen

¹ Nota [hier](#) terug te vinden op de website van de CCFEE.

² Interviews met Maryan Herrera Rodriguez (Actiris), Joris Eikenaar, Elena Garcia en Angélica Ramírez (Bon), Damienne Martin en Delphine Nouind (CIRÉ) en Céline Nicodème (Centra ENIC-NARIC van de FWB). Ook bij de dienst voor de erkenning van diploma's secundair onderwijs van de FWB werd een interview aangevraagd, maar daar kwam geen reactie op.

³ <https://www.mijndiploma.be/faq/>

hebben (wanneer werkt wordt gezocht, studies worden hervat, een zelfstandige activiteit wordt gestart, ...) als een diploma uitgereikt in België.

Een erkenning kan gebeuren in de vorm van een specifieke erkenning of van een niveau-erkenning.

2. Wanneer een diploma-erkenning aanvragen?

2.1. Studies hervatten

In Vlaanderen moet voor de inschrijving aan een onderwijsinstelling of universiteit geen procedure voor diploma-erkenning worden doorlopen, ongeacht de studiecycclus. Elke instelling mag iemand toestemming geven om zich voor een bepaald jaar in te schrijven voor een bepaalde studierichting. Deze regeling beperkt het toepassingsgebied van diploma-erkenning aanzienlijk.

In de Fédération Wallonie-Brussel (FWB) moet het verworven diploma eerst worden erkend als gelijkwaardig aan het CESS (diploma secundair onderwijs) voordat iemand zich kan inschrijven voor de eerste cyclus van het hoger onderwijs. Zonder die erkenning is het in de eerste plaats een mogelijkheid om eerst een CESS te behalen door de examens van de Examencommissie van de Franse Gemeenschap af te leggen of een opleiding in het onderwijs voor sociale promotie te volgen. Het algemene toelatingsexamen voor toegang tot het hoger onderwijs van de eerste cyclus is een tweede alternatief.

In het hoger onderwijs voor sociale promotie kunnen kandidaten zonder diploma via een examen hoger secundair onderwijs toegang krijgen tot de meeste opleidingen.

Voor inschrijving in de tweede of derde cyclus van het Franstalig hoger onderwijs is erkenning van in het buitenland behaalde diploma's in theorie niet nodig, op enkele uitzonderingen na. Inschrijven voor de lerarenopleiding voor het hoger secundair onderwijs kan bijvoorbeeld pas na erkenning van een "educatief" masterdiploma.

Om in te schrijven in het Franstalig secundair onderwijs moet een erkenning worden aangevraagd voor de reeds afgelegde studie jaren in het buitenland. Het is de bedoeling dat de onderwijsinstellingen de studenten in kwestie helpen bij de indiening van hun aanvraag, maar in de praktijk hangt de doeltreffendheid van die steun af van de bereidheid van de scholen. Studenten die de vereiste documenten niet kunnen voorleggen, worden voor één schooljaar ingeschreven in een "onthaalklas" waarin hun niveau wordt geëvalueerd.

2.2. Werk zoeken

Diploma-erkenning kan in de volgende gevallen nuttig zijn voor mensen met een buitenlands diploma:

- Over het algemeen laat een erkenning toe om te solliciteren voor elke vacature waarvoor een bepaald opleidingsniveau vereist is. De sollicitanten kunnen tevens een salaris eisen dat past bij hun studiebewijs.

- Wie wil werken in een gereguleerd beroep (diëtist, architect, verpleegkundige, dentaaltechnicus ...), heeft twee mogelijkheden:
 - Als het diploma werd behaald in de Europese Economische Ruimte (EER), dan kan de speciale procedure voor de erkenning van beroepskwalificaties worden gestart⁴. De federale overheden en beroepsverenigingen zijn bevoegd om die erkenning uit te reiken⁵.
 - Als het diploma werd behaald buiten de EER, dan is de procedure voor specifieke diploma-erkenning van toepassing, althans voor gereguleerde beroepen waarvoor hoger onderwijs vereist is.
- Wie wil solliciteren voor een functie bij de overheid (of in een gesubsidieerde sector): erkenning is noodzakelijk, maar een niveau-erkenning kan in de meeste gevallen al voldoende zijn.
- Wie aan de slag wil in de privésector: erkenning is in principe niet nodig (behalve voor een gereguleerd beroep). Met een erkenning kan men echter wel studiebewijzen laten erkennen als gelijkwaardig en het overeenkomstige loon krijgen.
- Wie een zelfstandige activiteit wil starten: het is mogelijk om de beroepskwalificaties en basiskennis bedrijfsbeheer te laten erkennen via een diploma-erkenning, maar er zijn ook andere mogelijkheden. De FOD Economie is verantwoordelijk voor de nationale coördinatie van de Europese richtlijn betreffende de erkenning van beroepskwalificaties⁶.
- Veel beroepsopleidingen vereisen ook een bepaald opleidingsniveau, dat met een diploma-erkenning makkelijker kan worden aangetoond.

3. De procedure

3.1. Bevoegde diensten

Inwoners van Brussel kunnen een diploma-erkenning aanvragen bij de twee Gemeenschappen. De Fédération Wallonie-Bruxelles aan Franstalige kant beschikt over twee erkenningsdiensten: de *Service des équivalences pour l'enseignement secondaire* voor diploma's secundair onderwijs enerzijds en de *Service des équivalences pour l'enseignement supérieur* voor diploma's hoger onderwijs anderzijds. Aan Nederlandstalige kant is één specifieke dienst verantwoordelijk voor alle erkenningen: NARIC-Vlaanderen.

⁴ Richtlijn 2005/36/EG van 7 september 2005. [Hier](#) te raadplegen.

⁵ Database van de bevoegde autoriteiten voor de gereguleerde beroepen. [Hier](#) te raadplegen.

⁶ Raadpleeg [deze website](#) voor informatie over de oprichting van bedrijven door buitenlanders en [deze website](#) voor de voorwaarden voor toegang tot het beroep.

De keuze van de Gemeenschap hangt af van de intenties (studeren/werken) en de situatie van de persoon, maar ook van de voorwaarden van de twee procedures. Wie bijvoorbeeld aan de ULB wil gaan studeren, moet zijn aanvraag indienen bij de diensten van de FWB. Om in Brussel te werken, kan de aanvraag worden ingediend bij een van beide Gemeenschappen of zelfs bij beide om zo meer kans te maken op de verhoopte erkenning.

3.2. Hervorming van 2016 in de FWB voor diploma's hoger onderwijs

Op 29 juni 2016 keurde de regering van de Fédération Wallonie-Bruxelles een nieuw decreet goed dat de aanvraagprocedure voor de erkenning van in het buitenland behaalde diploma's hoger onderwijs positief heeft gewijzigd⁷:

Wie bij de FWB de erkenning van een diploma hoger onderwijs aanvraagt, kan voortaan kiezen tussen een *specifieke diploma-erkenning* (erkenning van zowel een studieniveau als een studierichting, bijvoorbeeld een masterdiploma economie) of een *niveau-erkenning* (erkenning die enkel het studieniveau vermeldt: graduaat, bachelordiploma of masterdiploma).

Met een niveau-erkenning kan iemand zijn studieniveau laten gelden bij werkgevers. Zo'n erkenning kan doorslaggevend zijn bij het vinden van een baan in zowel de overheids- als de privésector. Dat geldt des te meer voor mensen met een diploma hoger onderwijs in de richting menswetenschappen, waar een niveau-erkenning vaak wordt gezien als een bewijs van bijvoorbeeld redactionele of analytische vaardigheden. Een niveau-erkenning is voldoende voor bepaalde banen bij de overheid waarvoor geen bepaald diploma vereist is of om te voldoen aan de voorwaarden van een job die door de overheid wordt gesubsidieerd. Dit is met name het geval voor banen die worden aangeboden op de website Werkenvoor.be⁸ (het vroegere SELOR) en banen die onder het GECO-stelsel vallen.

De aanvraagprocedure voor een niveau-erkenning is administratief eenvoudiger en korter: de behandelingstermijn van de dossiers is – in theorie – van 4 maanden naar maximaal 2 maanden teruggebracht voor het onderzoek van het dossier, waar nog 40 dagen bij komen om de beslissing aan de aanvrager te communiceren. Deze procedure is vaak goedkoper (de kosten kunnen in veel gevallen beperkt blijven tot 65 euro).

De aanvragen van een *niveau-erkenning* vertegenwoordigen nu ongeveer 70% van het totale aantal aanvragen bij de FWB om diploma's hoger onderwijs te laten erkennen⁹.

De hervorming van 2016 wijzigde ook de procedure voor vluchtelingen en subsidiair beschermden. Bij de versoepelingen voor hen, die enkel gelden voor diploma's hoger onderwijs, vallen twee belangrijke elementen op:

⁷ CIRÉ, *Équivalences de diplômes : nouvel arrêté, nouvelles pratiques*, 2016. [Hier](#) te raadplegen.

⁸ [Hier](#) te raadplegen.

⁹ Bron: *Service des équivalences de l'enseignement supérieur* van de FWB.

- Deze groepen moeten geen administratiekosten betalen, ongeacht de procedure die ze kiezen. Deze maatregel betreft echter slechts een zeer klein deel van de aanvragers van een diploma-erkenning.
- Als de Commissie geen beslissing kan nemen op basis van de documenten die door deze categorie van aanvragers worden verstrekt, kan ze een gesprek met hen vragen. Dit is een verbetering tegenover vroeger, toen alleen schriftelijke bewijzen in aanmerking werden genomen. Een gesprek is echter nog maar in zeer uitzonderlijke gevallen voorgesteld. Als deze mensen bepaalde administratieve documenten niet kunnen voorleggen, krijgen ze doorgaans gewoon een vragenlijst waarmee hun afgelegde traject kan worden gereconstrueerd.

In 2022 werden nog bepalingen toegevoegd om mensen met een statuut van tijdelijke bescherming van dezelfde voorwaarden betreffende procedurekosten, procedures en te verstrekken documenten te laten genieten als vluchtelingen en subsidiair beschermden. Ook die bepalingen hebben alleen betrekking op de erkenning van diploma's hoger onderwijs. Mensen die sinds het begin van de oorlog uit Oekraïne zijn gevlucht, vallen onder dit statuut waardoor ze met name geen procedurekosten moeten betalen, zoals overigens ook al het geval was in het Nederlandstalige systeem.

3.3. Digitalisering van de procedure van de FWB voor diploma's hoger onderwijs in 2022

Sinds 2022 verloopt de erkenningsprocedure voor diploma's hoger onderwijs bij de FWB digitaal. Eensluitende afschriften van de opgestuurde documenten zijn dus niet langer nodig.

CIRÉ merkt echter dat de *Service des équivalences pour l'enseignement supérieur* onvoldoende communiceert en flexibel is met betrekking tot de nieuwe procedure. Papieren documenten opsturen kan immers helemaal niet meer, wat problematisch is in een stad als Brussel waar een groot deel van de bevolking te kampen heeft met de digitale kloof en niet beschikt over digitale hulpmiddelen en/of digitale vaardigheden. Volgens CIRÉ is de beschrijving van de procedure op de nieuwe website en in de instructies van de overheidsdienst niet duidelijk genoeg, vooral omdat de erkenningsdienst is overgestapt van "volledig op papier" naar "volledig digitaal" zonder bij het publiek en de tussenpersonen degelijk te communiceren over die digitale evolutie¹⁰.

De erkenningsdienst voor diploma's secundair onderwijs, die volledig losstaat van bovengenoemde dienst die verantwoordelijk is voor de diploma's hoger onderwijs, blijft voorlopig wel uitsluitend voortwerken met de procedure met verzending van papieren documenten en dus ook het gebruik van eensluitende afschriften.

¹⁰ CIRÉ heeft hierover een analyse gepubliceerd (CIRÉ, *Introduire sa demande d'équivalence de diplôme en ligne : challenges & enjeux*, mei 2023. [Hier](#) te raadplegen). CIRÉ benadrukt dat NARIC-Vlaanderen, dat begin 2023 al zijn procedures volledig heeft gedigitaliseerd (diploma's secundair onderwijs en hoger onderwijs), hierover wel heel veel heeft gecommuniceerd en eerst het publiek evenals de tussenpersonen heeft geraadpleegd om het online loket maximaal te kunnen afstemmen op de behoeften van de gebruikers.

3.4. Hinderpalen voor de aanvragers

De procedures verschillen enigszins naargelang van het diplomaniveau dat iemand wil laten erkennen. Ze hebben in beide gemeenschappen echter wel enkele gemeenschappelijke kenmerken:

- relatief lang: de verwerking duurt in principe 3 tot 6 maanden bij de FWB (2 tot 7 maanden bij de Vlaamse Gemeenschap) voor diploma's hoger onderwijs, en 3 weken tot 2 maanden voor diploma's secundair onderwijs. Volgens informatie van de vertegenwoordigers van CIRÉ en Bon zijn die termijnen sinds het einde van de gezondheidscrisis en het begin van de oorlog in Oekraïne nog langer geworden dan hierboven wordt geschat. Dat is een lange wachttijd voor mensen die vaak snel inkomsten nodig hebben, vooral omdat naast de verwerkingstijd vaak ook nog tijd nodig is om administratieve documenten op te vragen bij de onderwijsinstellingen en/of universiteiten waar ze studeerden en de gemeenten waar ze geboren zijn.
- duur: € 65 tot € 200 administratiekosten bij de FWB (behalve in uitzonderlijke gevallen), waar vaak nog kosten voor beëdigde vertalingen en eensluidende afschriften bij komen. Al die kosten kunnen onoverkomelijk zijn voor financieel kwetsbare mensen. Ook aan Nederlandstalige kant zijn kosten verbonden aan de procedure, maar de meeste aanvragers moeten daar geen administratiekosten betalen¹¹.
- ingewikkeld: er moeten veel documenten worden ingediend die bij de administratieve diensten in bepaalde landen allemaal misschien moeilijk of zelfs helemaal niet op te vragen zijn, zoals een kopie van de behaalde diploma's, een kopie van transcripten van alle studiejaar in het hoger onderwijs en een kopie van de thesissen.
De Franstalige procedure is extra complex door het feit dat het voor gebruikers erg moeilijk is om rechtstreeks contact op te nemen met de erkenningsdiensten. De *Service d'équivalence des diplômes du secondaire*, die instaat voor de erkenning van diploma's secundair onderwijs, aanvaardt normaal gesproken afspraken en werkt met een telefoonlijn, maar die voorzieningen worden regelmatig opgeschort omdat de dienst overbelast is en de wachttijden over het algemeen erg lang zijn. De *Service d'équivalence des diplômes du supérieur*, die instaat voor de diploma's hoger onderwijs, werkt zelfs helemaal niet met afspraken of telefoongesprekken met de gebruikers.

De voorziening van de FWB voor de erkenning van diploma's secundair onderwijs kan bovendien als discriminerend worden beschouwd omdat bepaalde diploma's automatisch niet worden erkend of in niveau worden verlaagd zonder dat de administratie communiceert over de elementen van het onderzoek die tot dergelijke beslissingen hebben geleid. Het opvallendste voorbeeld is het feit dat diploma's hoger secundair onderwijs die in de periode 1997-2014 in de Democratische Republiek Congo

¹¹ De procedure van NARIC-Vlaanderen is betalend. De prijzen liggen tussen € 90 en € 300, afhankelijk van de situatie. Verschillende kwetsbare groepen hoeven die kosten niet te betalen: asielzoekers, erkende vluchtelingen, subsidair of tijdelijk beschermden, iedereen met een "BVT"-statuut, begunstigen van een leefloon, iedereen met een inburgeringscontract bij Bon of het "Agentschap Integratie en Inburgering", en werkzoekenden die actief door VDAB of Actiris worden begeleid. Raadpleeg de website mijndiploma.be.

zijn behaald nooit als zodanig worden erkend; ze worden teruggebracht naar het niveau CE2D (tweede graad secundair onderwijs).

Hoewel CIRÉ zich altijd al op de Franse gemeenschap richtte, vraagt de vereniging nu aan meer dan de helft van haar publiek om de erkenning eerst bij haar Nederlandstalige tegenhanger aan te vragen. Daar is de procedure eenvoudiger, flexibeler¹², transparanter en vaak goedkoper en de kans op goedkeuring is bovendien groter. Bon en CIRÉ adviseren hun aanvragers steeds vaker om zich tot NARIC-Vlaanderen te wenden in plaats van tot het Franstalige systeem wanneer zij een hoog studieniveau haalden waarmee ze een gereguleerd beroep mogen uitoefenen, zoals arts, architect of ingenieur.

4. Wat zijn de alternatieven wanneer het diploma niet wordt erkend of het resultaat van de procedure teleurstelt?

Door al die obstakels, een gebrek aan informatie en ondersteuning, te hoge kosten en/of onvoldoende middelen om een volledig dossier in te dienen, beslissen veel mensen met een buitenlands diploma om geen gebruik te maken van de voorzieningen om hun diploma te laten erkennen. Veel anderen dienen wel een aanvraag in, maar krijgen niet de erkenning waarop ze hadden gehoopt. Hoewel de erkenningsprocedure bij een volledig dossier doorgaans niet leidt tot een afkeuring, resulteert ze wel vaak in een erkenning met een verlaging van het studieniveau waardoor de plannen van de kandidaten in gevaar komen.

Mensen van wie het diploma niet wordt erkend, hebben drie duidelijke alternatieven:

- meteen proberen om een job te vinden, met het risico dat hun vaardigheden op de arbeidsmarkt niet erkend worden en dat ze dus werkloos blijven of een job moeten aanvaarden waarvoor ze overgekwalificeerd zijn of waarvoor studiebewijzen worden gevraagd waarvoor zij geen erkenning hebben gekregen (bijvoorbeeld een ingenieur die het loon krijgt van een ongeschoolde arbeider);
- proberen hun vaardigheden rechtstreeks te laten erkennen door een diploma of getuigschrift te behalen via de examens van de Examencommissie van de Franse Gemeenschap, via de erkenning van eerder verworven competenties en ervaring (EVC), via de erkenning van eerder

¹² Volgens feedback uit het veld weigeren de voorzieningen van de FWB systematisch erkenningsaanvragen wanneer zelfs nog maar één bewijsstuk ontbreekt, terwijl NARIC-Vlaanderen bij gebrek aan een bepaald bewijsstuk vaak ook alternatieve documenten als bewijs aanvaardt: wetenschappelijke artikelen kunnen bijvoorbeeld een eindwerk vervangen, jarenlange ervaring kan een stage vervangen waarvoor de aanvrager geen bewijzen heeft.

De flexibiliteit van het systeem van NARIC-Vlaanderen is ook te danken aan het feit dat er aan Nederlandstalige zijde geen aparte diensten bestaan voor de diploma's secundair onderwijs en de diploma's hoger onderwijs. Daardoor wordt aan een kandidaat bij wie een erkenning op bachelorniveau wordt geweigerd vaak het niveau van een diploma secundair onderwijs of gegradueerde (Bac+2) toegekend door NARIC-Vlaanderen, terwijl de Franstalige erkenningsdienst de kandidaat zou vragen om de procedure te herstarten bij de dienst "secundair onderwijs", aangezien de *Service des diplômes de l'enseignement supérieur* niet bevoegd is om diploma's secundair onderwijs te erkennen.

verworven kwalificaties (EVK) uit het onderwijs voor sociale promotie of via sectorale kwalificaties;

- studies of een beroepsopleiding hervatten waar kandidaten kunnen worden aanvaard zonder diplomavereisten, indien nodig wel met toelatingsexamens (onderwijs voor sociale promotie, stage, beroepsopleiding, hoger onderwijs, onthaalklas van het secundair onderwijs).

5. De cijfers in Brussel

43,5%¹³ van de niet-werkende werkzoekenden die in maart 2023 bij Actiris waren ingeschreven, behoort tot de categorie “buitenlanders zonder erkenning”, dus iedereen die in het buitenland heeft gestudeerd maar nog geen erkenning van het diploma kreeg. Het gaat om ongeveer 38 300 mensen. Deze groep is opgesplitst in 13 600 personen met de Belgische nationaliteit, 9000 met een Europese nationaliteit en 15 700 met een niet-Europese nationaliteit.

Bij de niet-werkende werkzoekenden die in maart 2023 bij Actiris waren ingeschreven, heeft:

62,8% van de buitenlanders met een Europese nationaliteit een diploma dat niet erkend is;

80,9% van de buitenlanders met een niet-Europese nationaliteit een diploma dat niet erkend is.

De gevolgen zijn groot als een diploma niet wordt erkend: het wordt moeilijk om een job te vinden, verdere opleidingen of studies zijn noodzakelijk, de persoon in kwestie moet genoegen nemen met een job waarvoor hij/zij overgekwalificeerd is of een lager loon krijgt dat niet in overeenstemming is met de behaalde studiebewijzen, ...

29% van de buitenlanders die voor de “*Immigrants Citizens Survey*”¹⁴ werden bevraagd, was overgekwalificeerd voor de job die ze uitoefenden.

37,2% van de werkzoekenden die in 2022 ingeschreven waren bij een centrum van Bruxelles Formation, had een buitenlands diploma dat niet erkend werd in België (2,0% basisonderwijs, 13,7% secundair onderwijs, 13,1% hoger onderwijs en 8,4% met onbekend studieniveau)¹⁵.

55,2% van de werkzoekenden die in 2022 ingeschreven waren voor een opleiding bij een partner van Bruxelles Formation (OISP, Enseignement de Promotion sociale, Formation des personnes handicapées), had een buitenlands diploma dat niet erkend werd in België (10,4% basisonderwijs, 31,6% secundair onderwijs, 9,7% hoger onderwijs en 3,5% met onbekend studieniveau)¹⁶.

Bovendien toont een studie van de uitstroomgraad naar werk bij werkzoekenden ingeschreven bij Actiris (zie onderstaande grafiek) dat ze met een hoog diploma gemakkelijker werk vinden en zeker als dat

¹³ Gegevens ViewStat, maart 2023.

¹⁴ Koning Boudewijnstichting & Migration Policy Group, *Immigrants Citizens Survey*, mei 2012.

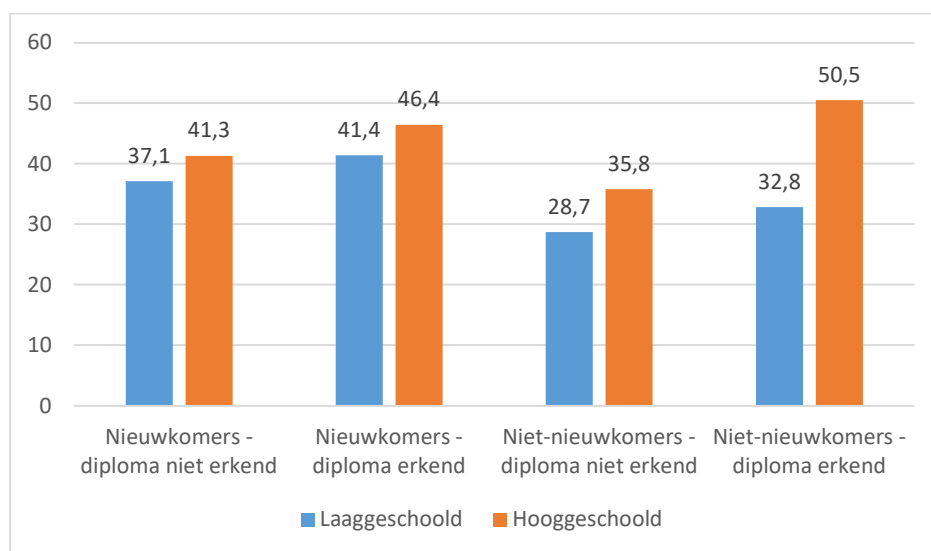
¹⁵ Bruxelles Formation, *Rapport annuel 2022 en bref, april 2023*, p. 18. [Hier](#) beschikbaar.

¹⁶ *Ibid.*, p. 23.

diploma in België erkend is, dus als het in België werd behaald of als het door een Belgische erkenningsdienst werd erkend als gelijkwaardig. Bij laaggeschoolden zien we dat het uitstroompercentage naar werk bij de nieuwkomers met een erkend diploma gemiddeld 4,3% hoger ligt dan bij nieuwkomers zonder erkend studiebewijs, en ook tussen de “niet-nieuwkomers” met een erkend diploma en die zonder erkend studiebewijs bestaat een verschil van gemiddeld 4,1%. Bij de hooggeschoolden stroomden 5,1% meer nieuwkomers met een erkend diploma uit naar werk in vergelijking met de nieuwkomers zonder erkend studiebewijs, en bij de “niet-nieuwkomers” zorgt een erkend diploma voor 14,7% meer uitstroom naar werk. Diploma-erkenning is met andere woorden gunstig voor alle werkzoekenden, ongeacht of ze een diploma secundair onderwijs of hoger onderwijs hebben. Erkenning is vooral nuttig voor de professionele integratie van nieuwkomers.

Grafiek: Uitstroomgraad naar werk volgens het type diploma en de geografische herkomst (2020)

in %

Bron: Actiris.
Verwerking: IBEFE.

Toepassingsgebied:
werkzoekenden in het BHG die op 31 december 2020 maximaal 24 maanden zonder werk zaten.

Opmerking 1: Dit is de uitstroomgraad na 12 maanden. Voor deze niet-werkende werkzoekenden onderzoeken we na 12 maanden de personen die tijdens die 12 maanden minstens 1 maand (28 dagen) als werknemer of zelfstandige hebben gewerkt.

Opmerking 2: Nieuwkomers zijn personen van vreemde nationaliteit die minder dan 5 jaar geleden in België aankwamen.

Als de erkenningsprocedure vlotter toegankelijk was, zouden meer mensen met buitenlandse diploma's hun vaardigheden kunnen laten erkennen. Dat biedt volgende voordelen:

- mensen die nu nog geen toegang hebben tot de erkenningsprocedures, zouden dan wel tot het publiek behoren;
- het wordt makkelijker om sneller werk te vinden en studies te hervatten en de opleidingsduur wordt korter voor sommige werkzoekenden met een buitenlands diploma;
- de situatie wordt beter voor mensen die overgekwalificeerd zijn voor hun huidige baan;
- er zullen meer kandidaten zijn voor knelpuntberoepen (bijvoorbeeld zorgkundige);

- de etnostratificatie van de Brusselse arbeidsmarkt¹⁷ wordt meer tegengehouden (door nieuwe kansen te creëren voor personen van vreemde origine en in het bijzonder voor nieuwkomers, die momenteel vaak beperkt zijn tot bepaalde sectoren).

6. Bestaande initiatieven in Brussel

Veel spelers in Brussel beseffen dat het dringend nodig is om de erkenningsprocedure beter toegankelijk te maken. Daardoor werden al veel initiatieven genomen:

- De Nederlandstalige erkenningsdienst (NARIC-Vlaanderen) organiseert elk jaar voor al zijn partners opleidingen over de erkenningsprocedures. NARIC-Vlaanderen reageert ook zeer goed op alle verzoeken van tussenpersonen.
- Sinds 2012 heeft Actiris twee organisaties aangeduid om in het Brussels Gewest werkzoekenden die hun diploma in het buitenland hebben behaald te informeren en te begeleiden bij hun erkenningsprocedures: CIRÉ en Bon¹⁸. Beide organisaties helpen werkzoekenden via groepssessies en individuele begeleiding bij de procedures voor hun erkenningsaanvraag. Zo worden samen met CIRÉ en Bon geregeld informatiesessies georganiseerd in het Beroepenpunt¹⁹.
- In het kader van hun samenwerking met Actiris beheren CIRÉ en Bon ook samen de website <https://mijndiploma.be>. Die werd in 2021 vernieuwd. Hij stelt nu in drie talen (FR, NL, EN) de Franstalige en Nederlandstalige erkenningsvoorzieningen voor, maar ook alternatieven voor de erkenning van een diploma.
- CIRÉ en Bon organiseren tevens informatiesessies en individuele begeleiding voor werkzoekenden en nieuwkomers die een inburgeringstraject volgen.
- CIRÉ en Bon organiseren sensibiliseringsessies en opleidingen rond diploma-erkenning voor de tewerkstellingsconsulenten van Actiris en professionals voor socioprofessionele integratie die in contact staan met de werkzoekenden. Zo willen ze de deelnemers van deze sessies het nodige aanreiken zodat ze buitenlanders kunnen begeleiden.

¹⁷ Voor meer informatie over de etnostratificatie van de Brusselse arbeidsmarkt: *Socio-economische monitoring 2022 : arbeidsmarkt en origine*, Brussel, van de Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg en Unia. [Hier](#) te raadplegen.

¹⁸ Bon is het Brussels onthaalbureau voor nieuwkomers. Sinds 1 januari 2015 hoort Bon bij het [Vlaams Agentschap "Integratie en Inburgering"](#).

¹⁹ Klik [hier](#) voor een beschrijving van de sessies en [hier](#) voor de volgende data.

- Als ambassadeur ontwikkelt CIRÉ ook publicaties en ze organiseert regelmatig “lunchconferenties” gevolgd door analyses. Professionals komen dan samen om bevindingen uit te wisselen en goede praktijken op het gebied van erkenningsvoorzieningen te bevorderen.

7. Kansen en vooruitzichten

7.1. De inspanningen van de erkenningsdiensten van de FWB afstemmen op de werkzoekenden

De erkenningsdienst van de FWB voor diploma's secundair onderwijs verwerkt ongeveer 20 000 erkenningsaanvragen per jaar²⁰. De meeste aanvragen worden ingediend met het oog op verdere studies in het hoger onderwijs. Van de 230 000 studenten die in de FWB in het hoger onderwijs zijn ingeschreven, is meer dan 20% immers van buitenlandse afkomst en hun verdere studies in België impliceren a priori een erkenning gelijkwaardig aan een diploma secundair onderwijs. Ook belangrijk om te vermelden: ongeveer de helft van de buitenlandse studenten in de FWB heeft de Franse nationaliteit²¹.

Het aandeel erkenningsaanvragen in de FWB met betrekking tot diploma's hoger onderwijs is te verwaarlozen in vergelijking met het aantal aanvragen voor diploma's secundair onderwijs. De erkenningsdienst van de FWB voor diploma's hoger onderwijs ontvangt elk jaar zo'n 1500 erkenningsaanvragen²². Het merendeel van de verwerkte dossiers werd ingediend met het oog op het vinden van een job²³. De tweede grote groep aanvragen komt van mensen die verder willen studeren in een van de weinige opleidingen in het hoger onderwijs waarvoor de erkenning van een diploma gelijkwaardig aan hoger onderwijs nodig is, namelijk een inschrijving voor de lerarenopleiding voor het hoger onderwijs, de specifieke lerarenopleiding of een gespecialiseerde bachelor.

De algemene activiteit van de Nederlandstalige erkenningsdienst is met zo'n 5000 erkenningsaanvragen per jaar veel kleinschaliger. Ongeveer 25% van de dossiers heeft betrekking op diploma's secundair onderwijs en 75% op diploma's hoger onderwijs²⁴. Het zeer lage aantal aangevraagde erkenningen van diploma's secundair onderwijs kan worden verklaard door het feit dat in Vlaanderen de universiteiten verantwoordelijk zijn voor de toelatingen en geen gelijkwaardige studiebewijzen vragen.

De vergelijking van de cijfers aan Franstalige en Nederlandstalige kant doen volgende vraag rijzen: zou er geen ander systeem mogelijk zijn voor de duizenden Franstalige kandidaten voor het Franstalig hoger

²⁰ Volgens de recentste cijfers van de overheid, die terug te vinden zijn op de website van ARES, werden in 2014 nog 23 190 dossiers ingediend voor de erkenning van een diploma secundair onderwijs, in 2015 waren dat 21 147 dossiers en in 2016 ging het om 18 561 dossiers. Het document vermeldt voor 2017 opnieuw een stijgende trend. Bron: ARES, *Les Équivalences de diplômes de l'enseignement secondaire. Problématique des migrants*, 2017. [Hier](#) te raadplegen.

²¹ Bron: ARES, Statistieken. [Hier](#) te raadplegen.

²² Het aantal aangevraagde erkenningen (ingediende en beoordeelde dossiers) bedroeg 1408 in 2019, 1222 in 2020 en 1360 in 2021. 2022 kende een stijgende trend. Bron: Administration générale de l'enseignement – Direction générale de l'Enseignement supérieur, de l'Enseignement tout au long de la vie et de la Recherche scientifique – Direction de la reconnaissance des diplômes étrangers.

²³ Bron: gesprek met Céline Nicodème, verantwoordelijke van het centrum ENIC-NARIC van de FWB.

²⁴ NARIC-Vlaanderen, *Jaarverslag 2021*. [Hier](#) te raadplegen.

onderwijs die hun secundair onderwijs in het buitenland hebben gevolgd? Soepelere regels voor de toegang tot het Franstalig hoger onderwijs zouden twee voordelen bieden:

- studierichtingen in het hoger onderwijs waarmee een knelpuntberoep kan worden uitgeoefend, worden toegankelijker;
- de activiteit van de Franstalige erkenningsdiensten kan zich opnieuw concentreren op mensen die werk willen vinden. Ter herinnering: 43,5% van de niet-werkende werkzoekenden ingeschreven bij Actiris beschikt over een buitenlands diploma dat hier niet wordt erkend.

Om de erkenningsprocedure voor Brusselse werkzoekenden te vergemakkelijken, zou ook kunnen worden gewerkt aan meer mogelijkheden voor uitzonderingen of financiële steun om kansarme groepen te ondersteunen bij hun erkenningsaanvraag, aangezien bij de aanvraag van een erkenning ook nog andere kosten komen kijken (fotokopieën, eensluitende afschriften, kosten van beëdigde vertalingen ...). Erkenningsprocedures voor diploma's secundair en hoger onderwijs zouden gratis kunnen worden voor groepen zoals werkzoekenden, mensen met een uitkering en asielzoekers.

7.2. Soepelere erkenningsmechanismen in de FWB

Ook al zijn er allerlei verklaringen waarom het voor mensen van buitenlandse origine moeilijker is om hier werk te vinden (kennis van de landstalen, netwerken, onvoldoende kennis van de arbeidsmarkt en bestaande steunmaatregelen, discriminatie bij de aanwerving), toch zijn de organisaties voor de ondersteuning van buitenlanders, Bruxelles Formation en Actiris het erover eens dat erop moet worden aangedrongen om de erkenningsprocedure van de FWB vlotter toegankelijk te maken. Dit zou voor bepaalde groepen al een belemmering moeten wegnemen om werk te kunnen vinden en verder te kunnen studeren.

Er kunnen verschillende pistes worden bekeken:

- de regels voor de aanvaarding van bepaalde documenten versoepelen en alternatieve bewijzen aanvaarden;
- de specifieke procedures uitbreiden naar diploma's secundair onderwijs en/of naar een breder publiek, zoals de procedures voor subsidair of tijdelijk beschermden en erkende vluchtelingen;
- de diploma-erkenning (of de aanvaarding van erkenningsaanvragen) voor bepaalde soorten groepen automatisch goedkeuren op basis van het land waar het diploma werd behaald, het studieniveau, de studierichting, het beoogde beroep of bepaalde kenmerken van de groepen. Hier is het belangrijk om te weten dat het Bolognaproces, dat in 1999 van start ging om de Europese modellen voor hoger onderwijs op elkaar af te stemmen en zo de mobiliteit binnen de Europese ruimte te bevorderen, nooit heeft geleid tot een verplichting voor de lidstaten om buitenlandse diploma's automatisch te erkennen. De organen van de Europese Unie buigen zich momenteel echter wel over de uitvoering van een aanbeveling van de Raad van de

Europese Unie uit 2018 waarin wordt opgeroepen tot de automatische wederzijdse erkenning van studie jaren die in het secundair of hoger onderwijs in een ander EU-land zijn doorgebracht²⁵. België heeft op 27 september 2021 al een overeenkomst voor de automatische erkenning van diploma's hoger onderwijs ondertekend met Nederland, Luxemburg en de Baltische staten (Estland, Letland en Litouwen²⁶). Concreet betekent dit dat een diploma behaald in één van deze 5 landen sindsdien automatisch wordt erkend op het niveau van het behaalde diploma zonder dat daarvoor een administratieve procedure nodig is.

Het kan een goed idee zijn om die automatische erkenning uit te breiden naar diploma's secundair onderwijs en naar andere Europese landen, vooral Frankrijk. Een groot deel van de erkenningsaanvragen komt immers van Franse afgestudeerden die hogere studies willen volgen in België. Het zou al volstaan dat het Franse diploma algemeen secundair onderwijs (het zogenaamde "baccalauréat général") automatisch door de FWB wordt erkend als gelijkwaardig aan het diploma secundair onderwijs van de FWB (het zogenaamde CESS) zodat elk jaar duizenden aanvragen van diploma-erkenning minder kunnen worden ingediend. Dankzij die tijdwinst zouden meteen extra middelen kunnen worden vrijgemaakt om de erkenningsaanvragen van werkzoekenden te ondersteunen, vooral in Brussel.

- de activiteiten van de twee diensten voor de erkenning van diploma's secundair onderwijs enerzijds en hoger onderwijs anderzijds in de FWB samenbrengen zodat aanvragers van een erkenning de procedure geen twee keer moeten doorlopen als hun diploma hoger onderwijs niet kan worden erkend.

De effecten van dergelijke maatregelen zijn helaas moeilijk in te schatten. Bij gebrek aan precieze statistieken over het doelpubliek van een diploma-erkenning in de FWB valt moeilijk te bepalen welke populaties, welke studierichtingen, welke beroepen en welke studieniveaus het meeste baat zouden hebben bij soepelere erkenningssystemen. We weten ook niet wat de indirecte impact van vlottere erkenningssystemen zou zijn op het aantal werkzoekenden dat toegang kan krijgen tot financiële steun of beroepsopleidingen.

7.3. Beter transparantie en verspreiding van informatie over de erkenningsdiensten in de FWB

Voor die twee aspecten kunnen verschillende pistes worden aangereikt en besproken:

- De informatie over de erkenningsvoorzieningen van de FWB kan duidelijk beter. Een website met duidelijke en specifieke uitleg over de procedures, de vereiste documenten, de werkelijke

²⁵ Het gaat om de Aanbeveling van de Raad van de Europese Unie van 26 november 2018 betreffende de bevordering van automatische wederzijdse erkenning van kwalificaties van hoger onderwijs en hoger secundair onderwijs en opleiding en de resultaten van leerperioden in het buitenland. Deze aanbeveling beveelt aan dat de lidstaten tegen 2025 de nodige stappen zetten om "te komen tot automatische wederzijdse erkenning ten behoeve van verder leren zonder dat daarvoor een afzonderlijke erkenningsprocedure moet worden doorlopen". Zie deze [link](#).

²⁶ Zie [persbericht](#).

termijnen en de kosten op basis van de situatie van elke aanvrager en rekening houdend met alle verschillende gevallen zou al een enorme vooruitgang zijn. De website moet ook gebruiksvriendelijk zijn om begrijpelijker te zijn voor de gebruikers. Bovendien zou meer transparantie over de criteria die leiden tot de beslissingen het risico op discriminerende processen verminderen. Daarnaast kan het publiek van de erkenningsdiensten van de FWB worden verruimd door al die informatie aan te bieden in het Frans, Engels en Nederlands zoals ook NARIC-Vlaanderen dat doet.

- Als de gebruikers vlot toegang konden krijgen tot een telefoonlijn bij de erkenningsdiensten van de FWB en relatief snel een afspraak konden maken, dan zou dat een echte meerwaarde betekenen om de procedure menselijker te maken, de mogelijkheid te bieden om vragen te stellen en te helpen bij de samenstelling van hun dossier.
- Bij de erkenningsdiensten van de FWB wordt aangedrongen op acties om de professionals voor socioprofessionele integratie, begeleiding en tewerkstelling op te leiden, te informeren en te sensibiliseren over de Franstalige voorzieningen en meer bepaald om te communiceren over de effecten van de recente hervormingen van het systeem.
- Ook het grote publiek en meer bepaald de werkzoekenden in Brussel mogen uitgebreider worden geïnformeerd over de erkenningsvoorzieningen. De werkzoekenden moeten weten dat ze een beroep kunnen doen op voorzieningen om hun diploma te laten erkennen en hoe ze die kunnen gebruiken.
- Ook de individuele begeleiding kan beter om de kwetsbaarste mensen en burgers die geconfronteerd worden met de digitale kloof te helpen met de erkenning van hun diploma.
- Er moet bij de FWB worden aangedrongen op de ontwikkeling en lancering van een systeem om de erkenningen te monitoren. Het jaarverslag van NARIC-Vlaanderen is met zijn vele statistieken een echt toonbeeld²⁷. Statistische transparantie over de activiteit van de erkenningsdiensten van de FWB en de goedkeuringspercentages van de aanvragen voor alle studieniveaus en studierichtingen zou voor de gebruikers nuttig zijn om te beslissen of ze al dan niet gebruikmaken van de voorzieningen. Statistieken over het aantal erkenningsaanvragen en de goedkeuringspercentages per type publiek zouden ook voor de leden en dienst van de IBEFE waardevol zijn. Met exacte statistieken over de Franstalige voorzieningen zouden we goed onderbouwde voorstellen kunnen doen zodat mensen wiens diploma niet wordt erkend toch werk kunnen vinden en kunnen studeren. De dienst van IBEFE Brussel zou in de toekomst samen met view.brussels kunnen zorgen voor een regelmatige follow-up van deze statistieken.

²⁷ NARIC-Vlaanderen, *Jaarverslag 2021*. [Hier](#) te raadplegen.

7.4. Verdere uitwerking van de alternatieven voor diploma-erkenning

Als antwoord op de problemen die het erkenningssysteem met zich meebrengt, kan worden gewerkt aan de verdere ontwikkeling van de alternatieven voor mensen die willen werken of studeren maar geen erkenning van hun diploma kunnen krijgen: Examencommissie, erkenning van eerder verworven competenties en ervaring (EVC), erkenning van eerder verworven kwalificaties (EVK) uit het onderwijs voor sociale promotie, ... Voor die aanpak formuleert CIRÉ een reeks aanbevelingen in haar nota *La reconnaissance des qualifications professionnelles en l'absence de diplôme* uit 2018, die [hier](#) kan worden geraadpleegd.

8. Nog een stapje verder

Onderzoeken, adviezen, artikelen, monitoringrapporten

Bruxelles Formation, *Rapport annuel 2022 en bref*, april 2023. [Hier](#) te raadplegen.

CIRÉ, *État des lieux sur les équivalences de diplômes étrangers en Belgique francophone, december 2012, Brussel*. [Hier](#) te raadplegen.

CIRÉ, *Équivalences de diplômes : nouvel arrêté, nouvelles pratiques, 2016*. [Hier](#) te raadplegen.

CIRÉ, *Introduire sa demande d'équivalence de diplôme en ligne : challenges & enjeux, mei 2023*. [Hier](#) te raadplegen.

CIRÉ, *La reconnaissance des qualifications professionnelles en l'absence de diplôme, 2018*. [Hier](#) te raadplegen.

CIRÉ, *L'intérêt des équivalences de diplômes, 2019*. [Hier](#) te raadplegen.

CIRÉ, *Les procédures d'équivalence de diplôme pour les réfugiées, oktober 2022, Brussel*. [Hier](#) te raadplegen.

NARIC-Vlaanderen, *Jaarverslag 2021*. [Hier](#) te raadplegen.

NUFFIC, *The triangle of automatic recognition, 2020*. [Hier](#) te raadplegen.

Federale overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg en Unia, *Socio-economische monitoring 2022 : arbeidsmarkt en origine, Brussel*. [Hier](#) te raadplegen.

SERV, *Advies, Een efficiënte en toegankelijke erkenning van buitenlandse studiebewijzen, 2020*. [Hier](#) te raadplegen.

Websites

Erkenningsdienst van de FWB: <http://www.equivalences.cfwb.be/>

NARIC-Vlaanderen: <https://www.naricvlaanderen.be/>

View.brussels: toepassing ViewStat: <https://viewstat.actiris.brussels/>

Coordination et Initiatives pour Réfugiés et Étrangers (CIRÉ): <https://www.cire.be/nos-activites/travail-equivalences-et-formations/>

Brussels Onthaalbureau voor Nieuwkomers (Bon): <https://www.bon.be/nl/lil-en-bon/diploma-erkenning>

Website mijndiploma.be: <https://www.mijndiploma.be/>

Website Brussel Economie en Werkgelegenheid: <https://economie-werk.brussels/kennis-vaardigheden>

Juridische referenties

Erkenning van diploma's hoger onderwijs in de FWB:
<http://www.equivalences.cfwb.be/index.php?id=legislation>

Erkenning van diploma's secundair onderwijs in de FWB:
<http://www.equivalences.cfwb.be/index.php?id=1526>

Richtlijn 2005/36/EG van het Europees Parlement en de Raad van 7 september 2005 betreffende de erkenning van beroepskwalificaties. [Hier](#) te raadplegen.